

Motion

1983/84:70

Lars Werner m. fl.

**Åtgärder för elever med handikapp i det allmänna skolväsendet m. m.
(prop. 1983/84:27)**

Vänsterpartiet kommunisterna biträder i huvudsak de förslag som regeringen lägger fram i proposition 1983/84:27. På två punkter har vi emellertid avvikande mening. För det första anser vi inte att gymnasiet för hörselskadade elever bör förläggas till Härnösand utan till Örebro. För det andra kan vi inte, i det läge som frågan nu befinner sig i, gå med på en nedläggning av den gymnasiala utbildningen för svårt rörelsehindrade vid Skärholmens gymnasium.

Behovet av en utbyggd gymnasieundervisning för hörselskadade elever är uppenbart. Uppgifter tyder på att ingen annan grupp avbryter sina gymnasiestudier i så stor utsträckning som de hörselskadade eleverna. Orsaken är att man inte lyckats tillgodose hörselskadades behov i integrerad undervisning. Det nödvändiga är att inrätta en gymnasieskola med riksrekrytering för hörselskadade kan således inte ifrågasättas. Vad som däremot kan diskuteras är lokaliseringen av en sådan skola.

Regeringen föreslår att skolan skall inrättas i Härnösand. Argumenteringen härför är inte särskilt övertygande. Man hänvisar till att det skulle finnas personella resurser för utbildning av handikappade, utan att göra några preciseringar. Man hänvisar till att det finns en specialskola för döva och hörselskadade. Den är emellertid teckenspråksinriktad och har därför inget givet samband med det planerade gymnasiet som skall vara inriktat på oral undervisning. Man säger vidare att det finns goda möjligheter att lösa elevernas bostadsbehov i Härnösand. Enligt vår uppfattning borde man i propositionen också något ha uppehållit sig vid problemen med en lokalisering till Härnösand och det alternativ som en lokalisering till Örebro utgör.

De dövas och hörselskadades organisationer är kritiska mot en förläggning av det nya gymnasiet till Härnösand. Man anser att det skulle komma att ligga alltför perifert i förhållande till befolkningscentra i södra Sverige, där ändå huvuddelen av antalet hörselskadade elever bor. Det kan komma att leda till att många som skulle ha behövt skolan aldrig kommer dit på grund av de långa avstånden till hemmet.

Med lokaliseringen och inrättandet av ett särskilt gymnasium för hörselskadade vill man enligt propositionen också åstadkomma en boskillnad mellan undervisningen av döva elever, som skall ske på teckenspråk, och hörselskadade elever, som skall ske oralt. De föreställningar och resonemang som ligger bakom detta är synnerligen diskutabla. På detta sätt kommer man att isolera grupperna döva och hörselskadade från varandra.

Man tar inte hänsyn till att hörseln för hörselskadade ofta försämras och närmar sig dövhet och att det därför kan finnas ett behov även för hörselskadade att lära sig och utveckla teckenspråk. Oral undervisning bör naturligtvis användas så långt det är möjligt men bör inte utgöra hinder för inläring av teckenspråk. Man kan inte heller bortse från att det finns en grupp med svåra hörselskador, som står emellan grupperna döva och hörselskadade.

Enligt vår uppfattning bör det nya gymnasiet för hörselskadade förläggas till Örebro. Det skulle därmed komma att ligga i landets centrum befolkningsmässigt. Men vad som framför allt talar för en lokalisering till Örebro är att det där redan finns ett gymnasium för döva. En lämplig samordning av resurser på olika nivåer kan komma båda gymnasierna till del. Särskilt den grupp av elever som har behov av undervisning både på teckenspråk och oralt skulle kunna dra fördel av en sådan samordning.

I samband med inrättandet av det nya gymnasiet är det viktigt att se till att de resurser som skall tillgodose elevernas behov utanför den direkta skolundervisningen blir väl tilltagna. Det har sagts att de medel som regeringen avser att använda för sådana kringresurser vid en lokalisering av gymnasiet till Härnösand är alltför knappa i relation till behoven. Det är viktigt att hålla i minnet att handikappade elever ofta befinner sig i en mer utsatt situation än andra.

Handikappet skapar ofta bindningar mellan föräldrar och barn, som barnen förr eller senare måste frigöra sig ifrån och som det kan bli skolans och skolsituationens uppgift att hjälpa till med. Det kan emellertid inte ske om inte skolan, när eleven vistas utanför hemorten, kan erbjuda trygga förhållanden och stödja eleven aktivt i strävandena att etablera en självständig social tillvaro.

Sedan ett tiotal år bedrivs vid Skärholmens gymnasium en försöksverksamhet med gymnasieundervisning för svårt rörelsehindrade elever från hela landet. Avsikten var från början att man skulle ta emot 20 elever, så som anges i propositionen, men behovet har visat sig vara så stort att man i dag har 31 elever.

Verksamheten vid Skärholmens gymnasium fungerar mycket bra. Skolan är mycket väl anpassad för de rörelsehindrade eleverna, som i dag kan delta i undervisningen på betydligt fler linjer än man från början trodde var möjligt. Vid skolan har man löst problemen kring elevernas boende för att uppnå största möjliga självständighet, och en av de stora svårigheterna i dag är att kunna erbjuda eleverna likvärdiga boendeformer efter avslutad skolgång. Av ovärderlig betydelse är också att den yttre miljön kring Skärholmens gymnasium är handikappanpassad, vilket gör att även de svårast rörelsehindrade har möjlighet att förflytta sig där och använda sig av det förekommande serviceutbudet.

Regeringen föreslår nu att verksamheten för svårt rörelsehindrade elever vid Skärholmens gymnasium skall upphöra från den 1 juli 1984. I stället skall

mottagningen av dessa elever organiseras regionalt, varvid landet indelas i fem regioner. Statens förhandlingsnämnd har tagit upp förhandlingar om kommunalt övertagande av verksamheten.

Vpk har i princip inget att erinra mot den föreslagna regionaliseringen. Den kan inrymma en rad fördelar, t. ex. att ungdomar som i dag avskräcks från gymnasial utbildning på grund av att de måste ge sig i väg långt bort från hemorten, kan komma att påbörja sådan utbildning. Vi anser emellertid att det nu är alldeles för tidigt att fatta beslut om att lägga ned verksamheten vid Skärholmen. Vi är inte tillfreds med att riksdagen bara skall fatta beslut om en omorganisation utan att ha en aning om hur den skolverklighet kommer att se ut som erbjuds de svårt rörelsehindrade eleverna.

Den föreslagna tidpunkten för en nedläggning är enligt vår uppfattning helt orealistisk. Det är en rad frågor som måste besvaras innan beslut kan fattas. Finns det gymnasieskolor i de olika regionerna som fyller kraven på handikappanpassning? Det gäller inte bara att kunna ta sig in och ut från skolan, det måste också vara möjligt att fungera i den. De rörelsehindrade eleverna måste kunna ta sig till expeditionslokaler, gymnastiksalar, bibliotek, laboratorielokaler, matsalar osv. Lokalernas utformning och placering får inte vara avgörande för elevernas linjeval.

Om dessa krav är fyllda, inställer sig nästa fråga: Finns det nödvändiga anpassade elevhem inom bekvämt avstånd från skolan? Dessa måste kunna erbjuda en lämplig avvägning av kollektivitet och avskildhet, liksom en god omvårdnad.

För dessa svårt rörelsehindrade elever, som ofta har levt i viss isolering och med påtagligt beroende av föräldrar, handlar det inte bara om att gå i skolan och bo och däremellan transporteras mellan skola och bostad. Det handlar om att bygga upp ett socialt vara med största möjliga grad av självständighet. Härav följer nästa fråga som måste besvaras. Om det finns skola och elevhem som fyller kraven, hur ser då den yttre miljön ut? Kan man ta sig fram i den med en el-driven, ganska otymplig rullstol? Kan man komma in i affärer? På posten? På banken? På olika slag av kulturinrättningar? Ser den yttre miljön ut så att det är möjligt för en ung, svårt rörelsehindrad människa att där bygga upp ett självständigt socialt liv?

Det finns också en rad andra krav som måste ställas. Hur ser exempelvis arbetsmarknaden ut på gymnasieorten? Finns det möjlighet att få yrkespraktik, och finns det möjlighet att få arbete och bostad efter avslutad skolgång? Det kan rimligtvis inte vara meningen att eleverna när gymnasieutbildningen är klar skall återvända till isolering, passivitet och beroende av anhöriga. Det finns i dag inga gymnasieorter, utom Skärholmen, som ens tillnärmelsevis fyller de krav som här har redovisats. För att genomföra regionaliseringen måste man hitta rätta gymnasieorter, där man sedan måste genomföra ombyggnader, nybyggnader och anpassningsarbeten av olika slag. Inget av detta kommer att ha kunnat påbörjas den 1 juli 1984. Det kommer att dröja flera år innan de utvalda gymnasierna kan börja fungera för de svårt

rörelsehindrade eleverna i resp. regioner.

Om riksdagen skulle bifalla regeringens förslag, vad kommer i så fall att hända under tiden fram tills ersättningsanläggningar står klara i regionerna? Det förefaller inte som att det är regeringens mening att verksamheten i Skärholmen helt skall upphöra från 1 juli 1984. Vi kan utgå från att de elever som i dag finns där, kommer att få gå kvar. Men kommer man att ta emot några nya elever? Därom sägs inget. Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att från den 1 juli 1984 lägga ner verksamheten för svårt rörelsehindrade elever vid Skärholmens gymnasium och uppmana regeringen att återkomma i frågan när resultat föreligger från de förhandlingar som statens förhandlingsnämnd har inlett.

Med hänvisning till det anförda och med anledning av proposition 1983/84:27 föreslås

1. att riksdagen med ändring i regeringens förslag beslutar att ett nytt gymnasium för hörselskadade elever bör förläggas till Örebro kommun,
2. att riksdagen uttalar att den pedagogiska uppdelning med teckenspråksundervisning för döva och oral undervisning för hörselskadade som föreslås i propositionen ej bör genomföras, utan att pedagogiken i största möjliga utsträckning anpassas efter elevernas önskemål och nuvarande framtida behov,
3. att riksdagen uttalar att det vid inrättandet av det nya gymnasiet för hörselskadade elever bör ankomma på staten att se till att kringresurser ställs till förfogande för att sörja för att en trygg och socialt och kulturellt rik miljö erbjuds eleverna,
4. att riksdagen avslår regeringens förslag om nedläggning av verksamheten för svårt rörelsehindrade elever vid Skärholmens gymnasium från den 1 juli 1984 och hemställer hos regeringen om nytt förslag när resultat föreligger från statens förhandlingsnämnds förhandlingar i frågan.

Stockholm den 11 november 1983

LARS WERNER (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)

MARGÓ INGWARDSSON (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

BJÖRN SAMUELSON (vpk)

PER ISRAELSSON (vpk)